

Correctievoorschrift HAVO

2011

tijdvak 1

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 54 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1

1 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Er ontstond een soort vrije markt (waarbij kunstenaars meer onafhankelijk opereerden van hun afnemers).

2 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- De romantische belangstelling wordt getypeerd door een bijzondere aandacht voor een andere, bovennatuurlijke / sprookjesachtige, wereld 1
- Aan deze belangstelling voldoen op spitzen dansende, 'zwevende' ballerina's (die bijvoorbeeld elfjes of geesten vertolken) 1

3 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- pasjessysteem: hiermee speelde hij in op de wens van het publiek een voorkeursbehandeling ('VIP treatment') te krijgen en/of op de belangstelling van het publiek naar het reilen en zeilen achter de schermen van de Opéra de Paris.
- foyer de la danse: hiermee speelde Véron in op de wens van het publiek om persoonlijk kennis te maken met een van zijn 'sterren' en/of op de wens van het publiek een voorkeursbehandeling ('VIP treatment') te krijgen.
- toneelmachineriën: door deze voortdurend te vernieuwen wist hij het publiek steeds iets nieuws/verrassends te bieden en/of zorgde hij ervoor dat de Opéra de Paris garant stond voor (de nieuwste vorm van) spektakel.
- publiciteitscampagnes: hiermee vergrootte Véron het publiekspotentieel door het vergroten van de bekendheid van (opvoeringen in) de Opéra de Paris en/of met de verspreiding van prentjes vergrootte hij de bekendheid van de ballerina's.
- de claqué: hiermee verhoogde Véron het gevoel bij het publiek iets bijzonders/spectaculairs mee te maken. Dit zorgde voor goede (mond-op-mond) reclame en/of zorgde ervoor dat het publiek terugkeerde.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 3

drie van de volgende antwoorden:

- De trap is zeer ruim/breed van opzet, zodat de kans groot was dat mensen goed zichtbaar waren als zij naar boven/beneden liepen en/of zodat de mensen een korte conversatie konden voeren op de trap.
- De trap neemt in de ruimte een centrale plaats in, zodat er (van diverse kanten) goed zicht op is.
- Op de galerijen (1e verdieping) zijn naar voren stekende balkons geplaatst, zodat mensen goed zicht hebben op de centrale ruimte waar de trap zich bevindt, en waar zij zelf ook goed zichtbaar zijn.
- De trap loopt uit in twee delen / wordt verdeeld in twee trappenvluchten, zodat mensen elkaar kunnen ontmoeten.
- Het trappenhuis is voorzien van uitgebreide verlichting zodat iedereen goed zichtbaar is.

per juist antwoord

1

5 maximumscore 1

een van de volgende antwoorden:

- snelheid van de vingerbewegingen
- ingewikkelde grepen / het overbruggen van grote sprongen tussen posities
- ingewikkelde strijktechniek

6 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Het is voor musici interessant om hun vaardigheden te tonen en/of te meten aan de hand van deze ingewikkelde stukken.

7 maximumscore 1

een van de volgende antwoorden:

- In de romantiek is er een bijzondere belangstelling voor het genie / het bovenmenselijke / magie (de bijzondere aandacht voor het virtuoze valt hieruit te verklaren).
- In de romantiek staat het individu centraal (de bijzondere aandacht voor de (excentrieke) solist valt hieruit te verklaren).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 2

8 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- De zoon gebaart en staart naar de verte.
- De zoon wil zich niet laten weerhouden/tegenhouden door andere mensen / rukt zich los / kijkt om.
- De zoon kijkt reikhalzend over het hek.
- De zoon springt en trappelt ongeduldig / energiek.

per juist antwoord

1

9 maximumscore 1

een van de volgende antwoorden:

- Het achtergronddecor verbeeldt de zee, waarin boten de mogelijke trek de wereld in verbeelden.
- Het hek verbeeldt de grens van de bewegingsruimte van de zoon.

10 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- samenwerking van componisten, choreografen, scenaristen, beeldend kunstenaars aan één artistiek concept
- introductie van exotische vormgeving van dans, decors en kostuums
- vernieuwingen in de dans, zoals de nadruk op de zwaartekracht (in plaats van op de gewichtloosheid. Bijvoorbeeld wilde bewegingen en stampende dansers in Le sacre du printemps)
- programma's met meerdere balletten in plaats van avondvullende balletten
- aandacht voor de mannelijke danser / ontwikkeling van de rol van mannelijke dansers / de mannelijke danser staat weer op het toneel
- introductie van eigentijdse thema's

11 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

- artistiek leider: nodigt kunstenaars uit om samen te werken aan nieuwe creaties / oefent op artistiek-inhoudelijk vlak invloed uit op het maakproces en het eindproduct.
- zakelijk leider: ontwikkelt marketingstrategieën / zorgt voor de financiering van een gezelschap / bewaakt de commerciële waarde van de programma's.

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	<ul style="list-style-type: none"> Kostuums en decors zijn in de eerste versie verhalend / realistisch / natuurgetrouw van karakter terwijl in de latere versie er (vrijwel) geen decorstukken zijn en de kostuums een sober, abstract karakter hebben 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Door de abstractie / Door de afwezigheid van decorstukken en de sobere kostuums wordt in de latere versie de aandacht meer op de beweging gevestigd 	1
13	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	<ul style="list-style-type: none"> De muzen vormen een span paarden door gelijktijdig te bewegen. Zij imiteren met hun benen de gang van een paard en geven met elk een arm de kadans van het paardenlichaam weer 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Apollo ment het span door met twee handen de teugels, gevormd door de naar achteren gestoken handen van 'de paarden', vast te houden. Hij wordt op deze manier door het drietal voortgetrokken in zijn zonnewagen 	1
14	maximumscore 1 Het antwoord dient de volgende strekking te hebben: De muziek wordt in dans gevisualiseerd. Zo zie je dat wanneer de instrumenten unisono spelen, de dansers unisono dansen en/of als de muziek versnelt, de dansers versnellen.	
15	maximumscore 1 een van de volgende antwoorden:	
	<ul style="list-style-type: none"> Deze abstracte / verhaalloze balletten waren vernieuwend. (Vernieuwing is een belangrijk criterium voor waardering in de twintigste eeuw) Deze balletten vormden een bijdrage aan de 'hoge kunst'. (De bijdrage van een kunstenaar aan de hoge kunst is een belangrijk criterium voor waardering.) 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 3

16 maximumscore 1

Er werd gevreesd dat televisiekijken een negatief effect zou hebben op (een van de volgende):

- de eigen inspanning van de burgers op geestelijk en cultureel gebied (lezen, musiceren, toneel, verenigingsleven).
- theaterbezoek en/of bezoek aan concertzalen.

17 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Het belang van televisiezendtijd voor radio-omroepen was de uitbreiding van mogelijkheden om het eigen publiek te informeren / te beïnvloeden / op te voeden en/of het bewaken of winnen van terrein ten opzichte van andere omroepen/zuilen.

18 maximumscore 1

een van de volgende antwoorden:

- Uit *TV as Fireplace* spreekt commentaar op de (centrale) rol die televisie inneemt (een centrale rol die vroeger voor de haard was weggelegd).
- Uit *TV as Fireplace* spreekt commentaar op de 'onechtheid' van televisiebeelden (de warmte van een echt haardvuur ontbreekt in deze vorm).

19 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- Nam June Paik maakte een kunstwerk van de televisie zelf / experimenteerde met de televisie zelf als (kunst-)object 1
- Jan Dibbets maakte een programma om op televisie uit te zenden 1

20 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- De installatie staat op een sokkel.
- De installatie roept vragen op / is op meerdere manieren te interpreteren (het is geen eenduidig beeld, de toeschouwer moet er even tijd voor nemen om erachter te komen wat het is).
- De installatie is als een esthetisch geheel vormgegeven.

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
21 maximumscore 2	Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	<ul style="list-style-type: none"> • verleden (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – het Boeddhabeeld: het Boeddhabeeld staat voor het verleden, als antiek beeld en/of als verwijzing naar het eeuwenoude boeddhisme. – de opnamen van het Boeddhabeeld: Boeddha ‘kijkt’ naar opnamen van zichzelf in het (zeer recente) verleden / de opnamen van het Boeddhabeeld zijn uit een zeer recent verleden. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • heden (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – het televisietoestel: het Boeddhabeeld wordt letterlijk geconfronteerd / oog in oog geplaatst met het heden in de vorm van een televisietoestel. – het Boeddhabeeld: het Boeddhabeeld ‘kijkt’ in het heden/nu naar opnamen van zichzelf in het zeer recente verleden. 	1
22 maximumscore 2	twee van de volgende antwoorden:	
	<ul style="list-style-type: none"> – sensatie: altijd is er hoop op de ontdekking van een waardevol kunstwerk – (leed)vermaak: veel kijkers vinden het leuk om te zien hoe iemands verwachting een waardevol kunstwerk in handen te houden in de grond wordt geboord. – laagdrempelig / herkenbaar: iedereen zou er aan mee kunnen doen. 	
	per juist antwoord	1
23 maximumscore 2	Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	<ul style="list-style-type: none"> • terecht: Het is een kunstprogramma omdat het <i>inhoudelijk</i> over kunst gaat. Diverse kunstzinnige objecten komen aan bod en kunsthistorische kennis wordt gedeeld en/of het gaat over de waardering van kunst(zinnige voorwerpen) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onterecht: Het is geen kunstprogramma omdat het in de <i>vorm</i> geen kunst is. Het is informatieve televisie / Het is amusement 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 4

24 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Het publiek wordt (ongevraagd) geconfronteerd met een voorstelling, het is niet het publiek dat het theater opzoekt. (De acteurs mengen zich in de dagelijkse gang van zaken van hun publiek.)

25 maximumscore 3

Vanwege het spelen op deze enorme locatie in de buitenlucht is het mogelijk om (drie van de volgende):

- gebruik te maken van grote technische constructies en/of vuur(werk).
- met materialen als zand en water te spelen.
- met natuurlijk licht (of duisternis) te spelen.
- verschillende acties gelijktijdig op een andere plek te laten plaatsvinden en/of niet geplande acties te integreren in je voorstelling.

per juist antwoord

1

26 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- In de werkwijze van Dogtroep is de locatie het vertrekpunt. Hiervoor maken diverse kunstenaars autonome kunstwerken. Pas later brengt de artistiek leider een bepaalde verhaallijn aan die deze werken verbindt
- Bij traditioneel teksttheater is deze werkwijze omgekeerd. De tekst / Het verhaal is het uitgangspunt en daarbij worden beelden (in de vorm van decors, kostuums, geluid) gecreëerd

1

1

27 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- werkwijze: De medewerkers opereren zelfstandig / er is veel ruimte voor eigen inbreng / de organisatie is 'plat'/niet hiërarchisch
- het spelen op locatie: Dogtroep zoekt met het spelen op locatie zelf actief een nieuw publiek op, in de verwachting (ook) nieuw publiek aan te spreken en/of met het spelen op locatie streeft Dogtroep naar het toegankelijk maken van theater voor een breed/nieuw publiek

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 3

drie van de volgende antwoorden:

- spektakel, in de vorm van vuurwerk en/of fysiek sterke prestaties van de spelers, zoals het meisje in het water
- bijzondere uitvindingen, zoals het mechanische ‘dier’
- humor, zoals het orkest dat speelt op een rijdend en scheef podium
- zinloze acties / absurditeiten, zoals een man die op een bewegende paal zit
- schoonheid, zoals de gestileerde bomen
- de veelheid aan verschillende acties die gelijktijdig plaatsvinden maakt het boeiend

per juist antwoord

1

29 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- verleden: de acteur met de Romeinse helm verwijst naar de vondst van Romeinse overblijfselen op deze locatie.
- heden: de wandelende machine verwijst naar / is geconstrueerd uit onderdelen van landbouwmachines die tot voor kort op deze locatie actief waren.
- toekomst: de bouwvakkers en landmeter verwijzen naar de bouw van nieuwe huizen op deze locatie.

per juist antwoord

1

30 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Elke toeschouwer kan slechts een deel van de hele voorstelling bekijken en wordt daardoor verplicht te selecteren (daardoor ziet elke toeschouwer een andere voorstelling).

31 maximumscore 1

Ingaan op dergelijke uitnodigingen kan ten koste gaan van de artistieke onafhankelijkheid, omdat (een van de volgende):

- er tegemoet gekomen moet worden aan de wensen van het publiek en/of opdrachtgever (deze zijn bijvoorbeeld vooral op zoek naar spektakel)
- het nemen van risico's niet mogelijk is. De opdrachtgever en/of het publiek verwachten bij dergelijke evenementen een geslaagd spektakel en geen experiment met onzekere uitkomst.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

32 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- Dogtroep speelde een spectaculaire vorm van theater, spektakel kan een breed internationaal publiek aanspreken.
- Dogtroep speelde een voornamelijk non-verbale vorm van theater, daarom is taal geen barrière en kan het een breed internationaal publiek aanspreken.
- Het spelen op bijzondere/afwijkende locaties was voor Dogtroep een van de uitgangspunten. Er was juist geen standaardzaal (schouwburg) of standaardpodium nodig.
- Dogtroep was zodanig, flexibel, georganiseerd, dat er geheel eigenhandig en in korte tijd een grote voorstelling van de grond kon komen.

per juist antwoord

1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste tien kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 27 mei naar Cito.

6 Bronvermeldingen *(voor zover deze niet elders in het examen zijn aangegeven)*

n.v.t.